

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра соціології та політології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“ ” 2022
року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

Спеціальність 032 Історія та археологія
Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Спеціальність 052 Політологія
Спеціальність 231 Соціальна робота
Спеціальність 061 Журналістика
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри
спеціальності 032

Гарант освітньої програми
спеціальності 032

Завідувач кафедри
спеціальності 281

Гарант освітньої програми
спеціальності 281

Декан факультету політичних
наук

Начальник НМВ

Т.в.о. директора Навчально-наукового
інституту післядипломної освіти

Броннікова Л.В.

Броннікова Л.В.

Міронова І.С.

Шевченко Н.В.

Євтушенко О.Н.

Штиршов О.М.

Хмель А.О.

Шкірчак С.І.

Зуб К.М.

Миколаїв – 2022 рік

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	052 Політологія	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма		
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11	
	22	
	57	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	23 Соціальна робота	
Спеціальність	231 Соціальна робота	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма		
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11	
	22	
	57	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	залік	

Найменування показника	Характеристика дисципліни
Назва дисципліни	Філософія
Галузь знань	29 Міжнародні відносини

Спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма		
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11	
	22	
	57	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	03 Гуманітарні науки	
Спеціальність	032 Історія та археологія	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма	Історія та археологія	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11	
	22	
	57	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування	
Спеціальність	281 Публічне управління та	

	адміністрування	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11 22	
	57	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	залік	

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія	
Галузь знань	06 Журналістика	
Спеціальність	061 Журналістика	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Освітня програма		
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1,2 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1, 3	3, 4
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	11(1 курс)-15(2 курс) 22(1 курс)-15(2 курс)	6 6 78
	57 60	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	13%
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Філософія належить до циклу світоглядних дисциплін загальноосвітнього характеру, яка є нормативною на рівні бакалаврської підготовки студентів вищого навчального закладу.

Мета навчального курсу: надання знань з філософії як світогляду людини, або сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу, розуміння онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем буття.

Курс “Філософія” як фундаментальна дисципліна, яка формує у студента світоглядні позиції і універсальну методологію пізнання та діяльності, ставить перед собою наступні завдання:

- забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності;
- ознайомити із наявними філософськими концепціями;
- розкрити поліфонізм та плюралізм філософського мислення;
- створити умови для формування світоглядно-методологічної культури студентів;
- ознайомити з історією філософської думки, з досягненнями сучасної філософії;
- сприяти формуванню у студентів здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ соціокультурного життя, уміння пов’язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань теоретичного і практичного характеру в професійній сфері та особистісному життєвому просторі.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей**: для спеціальності 281

Загальні компетентності спеціальності (ЗК)	ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв’язків між соціально-економічними явищами та процесами
	ЗК6	Здатність вчитись і опановувати сучасні знання

Для спеціальності 032

Загальні компетентності спеціальності (ЗК)	ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
--	-----	--

Для спеціальності 291 та 052

Загальні компетентності спеціальності (ЗК)	ЗК8	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
--	-----	---

Для спеціальності 231

Загальні компетентності спеціальності (ЗК)	ЗК2	Здатність вчитись і оволодіти сучасними знаннями
--	-----	--

2.2. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення курсу студенти мають знати:

- специфіку та структуру філософського знання; основне коло філософських проблем;
- основний зміст розділів філософії (онтології, гносеології, соціальної філософії, антропології, тощо);
- основні типи філософських концепцій і стилів мислення;
- походження і сутність свідомості, її форму і структуру;
- способи пізнання світу, функціонування знання у сучасному суспільстві;
- форми суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;
- умови формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, культури.

Крім того, студенти мають набути таких навичок як:

- обґрунтувати свою світоглядну і громадянську позицію;
- використовувати отримані знання при вирішенні професійних задач;

- розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення і феномени культури і цивілізації;
- мислити на теоретичному рівні, володіти методами пізнання, творчої діяльності;
- бути здатними до діалогу як способу вирішення соціальних, етичних, правових проблем.

Відповідно до освітньої програми, очікувані **результати навчання** включають вміння:

Для спеціальності 281.

ПРН 1	Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.
--------------	---

Для спеціальності 032

ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
--------------	---

Для спеціальності 052

ПРН 1	Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез.
--------------	--

Для спеціальності 231

ПРН 2	Базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін
--------------	--

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1.1 Програма навчальної дисципліни для денної форми навчання студентів 1 курсу

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Філософія як специфічний тип знання.	2	2	4
2	Філософія стародавнього світу.	1	4	8
3	Філософія 5-18 ст.	1	4	8
4	Філософія 19- поч.21 ст.	1	4	9

5	Проблеми онтології та феноменології.	1	2	9
6	Проблеми гносеології	1	2	10
7	Проблема людини у філософії.	2	2	9
8	Соціальна філософія.	2	2	7
Всього за курсом		11	22	57

3.1.2 Програма навчальної дисципліни для 248 групи

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Філософія як специфічний тип знання.	2	2	4
2	Філософія стародавнього світу.	2	2	8
3	Філософія 5-18 ст.	2	2	8
4	Філософія 19- поч.21 ст.	2	2	9
5	Проблеми онтології та феноменології.	1	1	9
6	Проблеми гносеології	2	2	10
7	Проблема людини у філософії.	2	2	9
8	Соціальна філософія.	2	2	10
Всього за курсом		15	15	60

3.1.3 Програма навчальної дисципліни для заочної форми навчання спеціальності 061

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Філософія як специфічний тип знання.	1		6
2	Філософія стародавнього світу.	1	1	12
3	Філософія 5-18 ст.	1	1	10
4	Філософія 19- поч.21 ст.	1	1	10
5	Проблеми онтології та феноменології.	1	1	10
6	Проблеми гносеології та антропології	1	1	10
7	Соціальна філософія.		1	20
Всього за курсом		6	6	78

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1.1 Зміст навчальної дисципліни для денної форми навчання

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
----------	-----------------	-------------	------------------------------------

Лекція 1	2	Філософія як специфічний тип знання	Філософія та світогляд. Світогляд як форма самоусвідомлення людини. Основні риси світогляду. Світогляд як світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Особливості та функції міфу. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Ідея Бога. Взаємозв'язок і розвиток міфології, релігії та філософії. Зародження філософської думки. Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення.
Лекція 2	1	Філософія стародавнього світу.	Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Своєрідність філософії Стародавньої Індії та Китаю. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавньої Індії. Веди. Упанішади. Брахманізм. Буддизм. Основні школи філософії індуїзму. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавнього Китаю. П'ятикнижжя. Конфуціанство. Даосизм. Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівська філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, Піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу – Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична філософія – софісти, Сократ, Платон, сократичні школи, Аристотель. Криза класичної античної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
Лекція 3	1	Філософія 5-18 ст.	Філософія середньовіччя (К. Тертуліан, А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон, Д. Скотт). Особливості середньовічної схоластики. Релігійний характер філософської думки. Ідея Бога. Природа і людина як творення Бога. Філософія Фоми Аквінського. Формування європейської освіти, перші університети. Філософія Відродження (Л. Валла, М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Монтень). Характерні риси епохи, їхнє відображення у

			<p>філософській думці. Антропоцентристський, гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Натурфілософія, пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту – М.Коперник, Г.Галілей.</p> <p>Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання. Філософське обґрунтування нової картини світу (Ф.Бекон, Р.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Дж.Локк, Дж.Берклі, Д.Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст. Поняття субстанції у філософії Нового часу.</p> <p>Проблема людини у філософії Просвітництва (Ш.Л.Монтеск'є, Вольтер, Ж-Ж. Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).</p>
Лекція 4	1	Філософія 19- поч.21 ст.	<p>Класична німецька філософія. І.Кант - теоретична і практична філософія. Філософія людського „Я” (І.Фіхте). Філософія Ф. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г.Гегеля. Діалектична логіка Г.Гегеля. Філософські погляди Л.Фейєрбаха.</p> <p>Становлення і розвиток марксизму. Проблеми людини, суспільства, розуміння історичного процесу. Філософія К.Маркса і сучасність.</p> <p>Виникнення та розвиток некласичної філософії.</p> <p>Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії – позитивізм, філософія життя. Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття. Світ як тривалість.</p> <p>Філософія XX ст. Екзистенціалізм. Філософська антропологія. Персоналізм. Неотомізм. Неофрейдизм.</p> <p>Філософія постмодернізму.</p>
Лекція 5	1	Проблеми онтології та феноменології.	<p>Категорія буття: її смисл і специфіка. Буття як реальність і абстракція. Людина в бутті. Філософські концепції буття. Форми буття. Буття і час. Буття і простір. Типи онтології: реалізм (матеріалізм), ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм.</p> <p>Духовний вимір людського буття. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема</p>

			<p>ідеального. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Самосвідомість. Рефлексія, розум, інтелект, мислення. Мислення і мова, мовний символізм буття.</p> <p>Свідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.</p>
Лекція 6	1	Проблеми гносеології	<p>Об'єкт і суб'єкт. Об'єкт-суб'єктна і суб'єкт-суб'єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Пізнання і творчість.</p> <p>Проблема істини. Істина і хибність. Істина і вірогідність. Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні пізнання: віра, гадка, дискурсивне знання, мудрість.</p> <p>Сучасна методологія пізнання. Універсально-об'єктивістська методологія. Діалектика. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика). Методологія пізнання як форма організації оптимально ефективної діяльності людини.</p>
Лекція 7	2	Проблема людини у філософії	<p>Специфіка людського буття. Буття людини як реальний процес її існування. Буттєвість, свобода і творчість – сутнісні характеристики людини. Свобода, вибір, відповідальність – сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людини. Антропосоціогенез.</p> <p>Проблема людського начала. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.</p> <p>Тема життя і смерті у філософії. Конечність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.</p>
Лекція 8	2	Соціальна філософія.	<p>Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Предметність, діяльність, спілкування – форми існування соціуму.</p> <p>Суспільство як система. Суспільство і природа. Географічне середовище і його роль</p>

			<p>в житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка.</p> <p>Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група. Соціальна структура традиційного, індустріального і інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація.</p> <p>Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини та інститути. Держава як елемент політичної системи.</p> <p>Філософія історії. Проблема сенсу історії. Проекти світової історії. Зміст формаційного та цивілізаційного підходів до аналізу історичного процесу.</p> <p>Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.</p>
--	--	--	---

4.1.2 Зміст навчальної дисципліни для 248 групи

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	2	Філософія як специфічний тип знання	Філософія та світогляд. Світогляд як форма самоусвідомлення людини. Основні риси світогляду. Світогляд як світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Особливості та функції міфу. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Ідея Бога. Взаємозв'язок і розвиток міфології, релігії та філософії. Зародження філософської думки. Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення.
Лекція 2	2	Філософія стародавнього світу.	Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Своєрідність філософії Стародавньої Індії та Китаю. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавньої Індії. Веди. Упанішади. Брахманізм. Буддизм. Основні школи

			<p>філософії індуїзму.</p> <p>Місце передфілософії у духовній культурі Стародавнього Китаю. П'ятикнижжя. Конфуціанство. Даосизм.</p> <p>Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівська філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, Піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу – Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична філософія – софісти, Сократ, Платон, сократичні школи, Аристотель. Криза класичної античної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).</p>
Лекція 3	2	Філософія 5-18 ст.	<p>Філософія середньовіччя (К. Тертуліан, А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон, Д. Скотт). Особливості середньовічної схоластики. Релігійний характер філософської думки. Ідея Бога. Природа і людина як творення Бога. Філософія Фоми Аквінського. Формування європейської освіти, перші університети.</p> <p>Філософія Відродження (Л. Валла, М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Монтень). Характерні риси епохи, їхнє відображення у філософській думці. Антропоцентристський, гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Натурфілософія, пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту – М.Коперник, Г.Галілей.</p> <p>Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання. Філософське обґрунтування нової картини світу (Ф.Бекон, Р.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Дж.Локк, Дж.Берклі, Д.Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст. Поняття субстанції у філософії Нового часу.</p> <p>Проблема людини у філософії Просвітництва (Ш.Л.Монтеск'є, Вольтер, Ж-Ж. Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).</p>
Лекція 4	2	Філософія 19- поч.21 ст.	<p>Класична німецька філософія. І.Кант - теоретична і практична філософія. Філософія людського „Я” (І.Фіхте). Філософія Ф. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г.Гегеля.</p>

			<p>Діалектична логіка Г.Гегеля. Філософські погляди Л.Фейєрбаха.</p> <p>Становлення і розвиток марксизму. Проблеми людини, суспільства, розуміння історичного процесу. Філософія К.Маркса і сучасність.</p> <p>Виникнення та розвиток некласичної філософії.</p> <p>Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії – позитивізм, філософія життя. Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття. Світ як тривалість.</p> <p>Філософія XX ст. Екзистенціалізм. Філософська антропологія. Персоналізм. Неотомізм. Неофрейдизм.</p> <p>Філософія постмодернізму.</p>
Лекція 5	1	Проблеми онтології та феноменології.	<p>Категорія буття: її смисл і специфіка. Буття як реальність і абстракція. Людина в бутті. Філософські концепції буття. Форми буття. Буття і час. Буття і простір. Типи онтології: реалізм (матеріалізм), ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм.</p> <p>Духовний вимір людського буття. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема ідеального. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Самосвідомість. Рефлексія, розум, інтелект, мислення. Мислення і мова, мовний символізм буття.</p> <p>Свідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.</p>
Лекція 6	2	Проблеми гносеології	<p>Об'єкт і суб'єкт. Об'єкт-суб'єктна і суб'єкт-суб'єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Пізнання і творчість.</p> <p>Проблема істини. Істина і хибність. Істина і вірогідність. Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні пізнання: віра, гадка, дискурсивне знання, мудрість.</p> <p>Сучасна методологія пізнання. Універсально-об'єктивістська методологія. Діалектика. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика). Методологія пізнання як</p>

			форма організації оптимально ефективної діяльності людини.
Лекція 7	2	Проблема людини у філософії	<p>Специфіка людського буття. Буття людини як реальний процес її існування. Буттєвість, свобода і творчість – сутнісні характеристики людини. Свобода, вибір, відповідальність – сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людини. Антропосоціогенез. Проблема людського начала. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.</p> <p>Тема життя і смерті у філософії. Конечність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.</p>
Лекція 8	2	Соціальна філософія.	<p>Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Предметність, діяльність, спілкування – форми існування соціуму.</p> <p>Суспільство як система. Суспільство і природа. Географічне середовище і його роль в житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка.</p> <p>Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група. Соціальна структура традиційного, індустріального і інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація.</p> <p>Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини та інститути. Держава як елемент політичної системи.</p> <p>Філософія історії. Проблема сенсу історії. Проекти світової історії. Зміст формаційного та цивілізаційного підходів до аналізу історичного процесу.</p> <p>Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.</p>

4.1.3 Зміст навчальної дисципліни для заочної форми навчання спеціальності 061

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	1	Філософія як специфічний тип знання	Філософія та світогляд. Світогляд як форма самоусвідомлення людини. Основні риси світогляду. Світогляд як світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Особливості та функції міфу. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Ідея Бога. Взаємозв'язок і розвиток міфології, релігії та філософії. Зародження філософської думки. Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення.
	1	Філософія стародавнього світу.	Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Своєрідність філософії Стародавньої Індії та Китаю. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавньої Індії. Веди. Упанішади. Брахманізм. Буддизм. Основні школи філософії індуїзму. Місце передфілософії у духовній культурі Стародавнього Китаю. П'ятикнижжя. Конфуціанство. Даосизм. Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівська філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, Піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Плуралістична тенденція філософського освоєння світу – Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична філософія – софісти, Сократ, Платон, сократичні школи, Аристотель. Криза класичної античної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
Лекція 2	1	Філософія 5-18 ст.	Філософія середньовіччя (К. Тертуліан, А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон, Д. Скотт). Особливості середньовічної схоластики. Релігійний характер філософської думки. Ідея Бога. Природа і людина як творення Бога. Філософія Фоми Аквінського. Формування європейської освіти, перші університети.

			<p>Філософія Відродження (Л. Валла, М. Кузанський, Дж. Бруно, М. Монтень). Характерні риси епохи, їхнє відображення у філософській думці. Антропоцентристський, гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Натурфілософія, пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту – М.Коперник, Г.Галілей.</p> <p>Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання. Філософське обґрунтування нової картини світу (Ф.Бекон, Р.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Дж.Локк, Дж.Берклі, Д.Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст. Поняття субстанції у філософії Нового часу. Проблема людини у філософії Просвітництва (Ш.Л.Монтеск'є, Вольтер, Ж-Ж. Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).</p>
	1	Філософія 19- поч.21 ст.	<p>Класична німецька філософія. І.Кант - теоретична і практична філософія. Філософія людського „Я” (І.Фіхте). Філософія Ф. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г.Гегеля. Діалектична логіка Г.Гегеля. Філософські погляди Л.Фейєрбаха.</p> <p>Становлення і розвиток марксизму. Проблеми людини, суспільства, розуміння історичного процесу. Філософія К.Маркса і сучасність.</p> <p>Виникнення та розвиток некласичної філософії.</p> <p>Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії – позитивізм, філософія життя. Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття. Світ як тривалість.</p> <p>Філософія XX ст. Екзистенціалізм. Філософська антропологія. Персоналізм. Неотомізм. Неофрейдизм.</p> <p>Філософія постмодернізму.</p>
Лекція 3	1	Проблеми онтології та феноменології.	<p>Категорія буття: її смисл і специфіка. Буття як реальність і абстракція. Людина в бутті. Філософські концепції буття. Форми буття. Буття і час. Буття і простір. Типи онтології: реалізм (матеріалізм), ідеалізм, монізм,</p>

			<p>дуалізм, плюралізм.</p> <p>Духовний вимір людського буття. Знаково-символічна форма буття духу. Проблема ідеального. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Самосвідомість. Рефлексія, розум, інтелект, мислення. Мислення і мова, мовний символізм буття.</p> <p>Свідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме.</p>
	1	Проблеми гносеології та антропології	<p>Об'єкт і суб'єкт. Об'єкт-суб'єктна і суб'єкт-суб'єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Пізнання і творчість.</p> <p>Проблема істини. Істина і хибність. Істина і вірогідність. Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні пізнання: віра, гадка, дискурсивне знання, мудрість.</p> <p>Сучасна методологія пізнання. Універсально-об'єктивістська методологія. Діалектика. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика). Методологія пізнання як форма організації оптимально ефективної діяльності людини.</p>
			<p>Специфіка людського буття. Буття людини як реальний процес її існування. Буттєвість, свобода і творчість – сутнісні характеристики людини. Свобода, вибір, відповідальність – сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людини. Антропосоціогенез.</p> <p>Проблема людського начала. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.</p> <p>Тема життя і смерті у філософії. Конечність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.</p>

4.2.1 Теми і плани семінарських занять для денної форми навчання

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Філософія як специфічний тип знання	<p>1.Поняття світогляду. Світогляд як спосіб духовно-практичного освоєння дійсності.</p> <p>2.Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія.</p> <p>3.Особливості філософського світогляду.</p> <p>4.Філософія в системі культури. Основні функції філософії.</p>
Семінар 2-3	4	Філософія стародавнього світу.	<p>Заняття 1</p> <p>1.Передфілософія Стародавньої Індії.</p> <p>2.Передфілософія Стародавнього Китаю.</p> <p>Заняття 2</p> <p>1.Причини виникнення філософії у Стародавній Греції.</p> <p>2.Досократівська філософія.</p> <p>3.Антична класика: філософія Сократа, Платона, Аристотеля.</p>
Семінар 4-5	4	Філософія 5-18 ст.	<p>Заняття 1</p> <p>1.Загальні риси філософської думки європейського середньовіччя.</p> <p>2.Патристика.</p> <p>3.Схоластика.</p> <p>4.Загальні риси філософської думки епохи Відродження.</p> <p>5.Натурфілософія епохи Відродження.</p> <p>Заняття 2</p> <p>1.Проблема методу пізнання у філософії 17 ст.</p> <p>2.Соціально-політичні вчення у філософії Нового часу: теорія суспільного договору Т.Гоббса, концепція прав людини Д.Локка.</p> <p>3.Філософія доби Просвітництва.</p>
Семінар 6-7	4	Філософія 19-поч.21 ст.	<p>Заняття 1</p> <p>1.Філософське вчення І. Канта.</p> <p>2.Філософська система та метод Г. Гегеля.</p> <p>3.Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.</p> <p>4.Основні філософські ідеї К. Маркса.</p> <p>5.Вплив марксизму на світову суспільну думку та соціальну практику.</p>

			Заняття 2 1.Філософія життя. 2.Позитивізм та його різновиди. 3.Екзистенціалізм. 4.Сучасна релігійна філософія. 5. Герменевтика. 6.Філософія постмодернізму.
Семінар 8	2	Проблеми онтології та феноменології.	1.Проблема буття в історії філософії. 2.Форми буття. 3.Буття і час. Буття і простір. 4.Типи онтології.
Семінар 9	2	Проблеми гносеології	1.Проблема пізнання у філософії. Структура процесу пізнання. 2.Проблема методу пізнання у філософії. Філософські закони і категорії, їх зміст та роль в процесі пізнання. 3.Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. 4.Проблема істини в філософії. Критерії істини.
Семінар 10	2	Проблема людини у філософії	1.Образ людини в історії філософії. 2.Проблема походження людини. 3.Свідомість, мислення, мова. 4.Проблема життя і смерті у філософії. 5.Сенс життя людини.
Семінар 11	2	Соціальна філософія.	1.Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні джерела суспільного розвитку. 2.Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка. 3.Соціальна структура. 4.Філософське осмислення історії. Проблема періодизації історії суспільства.

4.2.2 Теми і плани семінарських занять для 248 групи

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Філософія як специфічний тип знання	1.Поняття світогляду. Світогляд як спосіб духовно-практичного освоєння дійсності. 2.Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія. 3.Особливості філософського світогляду.

			4.Філософія в системі культури. Основні функції філософії.
Семінар 2	2	Філософія стародавнього світу.	1.Передфілософія Стародавньої Індії. 2.Передфілософія Стародавнього Китаю. 3.Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. 4.Досократівська філософія. 5.Антична класика: філософія Сократа, Платона, Аристотеля.
Семінар 3	2	Філософія 5-18 ст.	1.Загальні риси філософської думки європейського середньовіччя. 2.Патристика. 3.Схоластика. 4.Загальні риси філософської думки епохи Відродження. 5.Натурфілософія епохи Відродження. 6.Проблема методу пізнання у філософії 17 ст. 7.Соціально-політичні вчення у філософії Нового часу: теорія суспільного договору Т.Гоббса, концепція прав людини Д.Локка. 8.Філософія доби Просвітництва.
Семінар 4	2	Філософія 19-поч.21 ст.	1.Філософське вчення І. Канта. 2.Філософська система та метод Г. Гегеля. 3.Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. 4.Основні філософські ідеї К. Маркса. 5.Вплив марксизму на світову суспільну думку та соціальну практику. 6.Філософія життя. 7.Позитивізм та його різновиди. 8.Екзистенціалізм. 9.Сучасна релігійна філософія. 10. Філософія постмодернізму.
Семінар 5	1	Проблеми онтології та феноменології.	1.Проблема буття в історії філософії. 2.Форми буття. 3.Проблема свідомості у філософії. 4.Сучасна наука про ознаки свідомості.
Семінар 6	2	Проблеми гносеології	1.Проблема пізнання у філософії. Структура процесу пізнання. 2.Проблема методу пізнання у філософії. Філософські закони і категорії, їх зміст та роль в процесі пізнання.

			3.Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. 4.Проблема істини в філософії. Критерії істини.
Семинар 7	2	Проблема людини у філософії	1.Образ людини в історії філософії. 2.Проблема походження людини. 3.Свідомість, мислення, мова. 4.Проблема життя і смерті у філософії. 5.Сенс життя людини.
Семинар 8	2	Соціальна філософія.	1.Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні джерела суспільного розвитку. 2.Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка. 3.Соціальна структура. 4.Філософське осмислення історії. Проблема періодизації історії суспільства.

4.2.2. Теми і плани семінарських занять для заочної форми навчання спеціальності 061

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семинар 1	1	Філософія стародавнього світу.	1.Передфілософія Стародавньої Індії. 2.Передфілософія Стародавнього Китаю. 3.Причини виникнення філософії у Стародавній Греції. 4.Досократівська філософія. 5.Антична класика: філософія Сократа, Платона, Аристотеля.
	1	Філософія 5-18 ст.	1.Загальні риси філософської думки європейського середньовіччя. 2.Патристика. 3.Схоластика. 4.Загальні риси філософської думки епохи Відродження. 5.Натурфілософія епохи Відродження. 6.Проблема методу пізнання у філософії 17 ст. 7.Соціально-політичні вчення у філософії Нового часу: теорія суспільного договору Т.Гоббса, концепція прав людини Д.Локка.

Семінар 2	1	Філософія 19- поч.21 ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Філософське вчення І. Канта. 2.Філософська система та метод Г. Гегеля. 3.Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. 4.Основні філософські ідеї К. Маркса. 5.Вплив марксизму на світову суспільну думку та соціальну практику. 6.Філософія життя. 7.Позитивізм та його різновиди. 8.Екзистенціалізм. 9.Сучасна релігійна філософія. 10. Герменевтика. 11.Філософія постмодернізму.
	1	Проблеми онтології та феноменології.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Проблема буття в історії філософії. 2.Форми буття. 3.Проблема свідомості у філософії. 4. Свідомість, мислення, мова.
Семінар 3	1	Проблеми гносеології та антропології	<ol style="list-style-type: none"> 1.Проблема пізнання у філософії. Структура процесу пізнання. 2.Проблема методу пізнання у філософії. Філософські закони і категорії, їх зміст та роль в процесі пізнання. 3.Наукове пізнання, його рівні, форми та методи. 4.Проблема істини в філософії. Критерії істини. 5.Образ людини в історії філософії. 6.Проблема походження людини. 7.Проблема життя і смерті у філософії. Сенс життя людини.
	1	Соціальна філософія.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні джерела суспільного розвитку. 2.Основні сфери життєдіяльності суспільства та їх специфіка. 3.Соціальна структура. 4.Філософське осмислення історії. Проблема періодизації історії суспільства.

4.3. Завдання для самостійної роботи студентів денної форми навчання

Підготовка повідомлення

Формою самостійної роботи з курсу «Філософія» є підготовка повідомлення за темою семінарського заняття. Наприклад, студенти обирають тему повідомлення для заняття 2 «Філософія стародавнього світу» - 1) Життя

Конфуція, 2) Життя Будди, 3) Вчення про атоми Демокріта, 4) Вчення про державу Платона та інші.

Сенс цього завдання полягає в тому, щоб використати для його підготовки спеціальні джерела, а не лише підручники. Студент виступає з повідомленням під час семінарського заняття. Час виступу – максимум 10 хвилин. Критерії оцінювання подані у відповідному розділі програми.

4.3.1 Завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання спеціальності 061

Основною формою самостійної роботи студентів заочної форми навчання є підготовка підсумкового індивідуального завдання. Варіанти завдань розміщені у Moodle. Кожне завдання містить три питання, що охоплюють різні теми курсу «Філософія». Обсяг роботи – 10 сторінок самостійного тексту (шрифт 14, інтервал – 1,5). Індивідуальне завдання має бути розміщено у Moodle до початку сесії.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Питання до заліку для спеціальності 281 та 231

- 1.Світогляд: поняття, структура, історичні форми.
- 2.Світогляд і філософія. Специфічні риси філософського мислення.
- 3.Предмет філософії. Основні функції філософії.
- 4.Передфілософія Стародавньої Індії
- 5.Передфілософія Стародавнього Китаю
- 6.Виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівський період.
- 7.Антична класика: Сократ, Платон, Арістотель.
- 8.Філософія європейського середньовіччя.
- 9.Філософія епохи Відродження.
- 10.Філософія Нового часу.
- 11.Філософія епохи Просвітництва.
12. Основні ідеї німецької класичної філософії.
- 13.Філософські погляди К. Маркса, їх вплив на світову філософію та соціальну практику.
- 14.Некласична філософія ХІХ ст.
- 15.Некласична філософія ХХ ст.
- 16.Філософській постмодернізм.
- 17.Розвиток філософської думки в Україні.
- 18.Філософія Г. Сковороди.
- 19.Пізнання як філософська проблема. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
- 20.Діалектика як філософська концепція розвитку.
- 21.Філософській аналіз суспільства.
- 22.Основні сфери суспільного життя та їх особливості.
- 23.Суспільство і природа: взаємодія, суперечності, перспективи.

24. Екологічні проблеми сучасності.
25. Географічне середовище як чинник суспільного розвитку.
26. Народонаселення як передумова та суб'єкт історичного процесу.
27. Матеріальне виробництво як основа суспільного розвитку.
28. Духовна сфера життя суспільства.
29. Соціальна структура та її різновиди.
30. Політика як соціальне явище, її специфіка та роль у суспільному житті.
31. Держава: походження, сутність, функції.
32. Проблема походження людини. Основні концепції антропогенезу.
33. Людина як предмет філософського аналізу. Сутність людини.
34. Свідомість, мислення, мова. Роль мови у розвитку суспільства та людської культури.
35. Тілесні, душевні та духовні засади особистості.
36. Людина як індивід, індивідуальність, особистість.
37. Свобода і відповідальність людини у сучасному світі.
38. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.
39. Тема життя і смерті у філософії.
40. Сенс життя людини і людства.
41. Цінності як ядро духовного світу людини. Типи цінностей.
42. Проблемне поле філософії історії.
43. Формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
44. Цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
45. Смысл та спрямованість історичного процесу.
46. Суспільний прогрес та його критерії.
47. Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.
48. Особливості інформаційного суспільства.
49. Багатозначність феномену культури. Культура як спосіб буття людини.
50. Суперечності розвитку культури в сучасному суспільстві.
51. Типологія культур. Культура і цивілізація.
52. Філософія і наука. Генезис науки та основні етапи її розвитку.
53. Наука і техніка як соціокультурні феномени.
54. Місце науки в життєдіяльності суспільств.
55. Особливості сучасної науки.
56. Сучасна НТР, її вплив на розвиток суспільства та людини.
57. Глобальні проблеми людства: зміст, причини виникнення, шляхи подолання.
58. Соціальне передбачення і моделювання майбутнього.
59. Процеси глобалізації в сучасному світі.
60. Криза сучасної цивілізації та шляхи виходу з неї.

5.2. Зразок «нульового» варіанту залікового білету

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П. Могили
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Спеціальність 281 Публічне управління і адміністрування
Спеціальність 231 Соціальна робота

Навчальна дисципліна
ФІЛОСОФІЯ

1. Філософія епохи Просвітництва. (15 балів).
2. Типологія культур. Культура і цивілізація. (15 балів).

5.3 Питання до іспиту

- 1.Світогляд: поняття, структура, історичні форми.
- 2.Світогляд і філософія. Специфічні риси філософського мислення.
- 3.Предмет філософії. Основні функції філософії.
- 4.Передфілософія Стародавньої Індії
- 5.Передфілософія Стародавнього Китаю
- 6.Виникнення філософії у Стародавній Греції. Досократівський період.
- 7.Антична класика: Сократ, Платон, Арістотель.
- 8.Філософія європейського середньовіччя.
- 9.Філософія епохи Відродження.
- 10.Філософія Нового часу.
- 11.Філософія епохи Просвітництва.
12. Основні ідеї німецької класичної філософії.
- 13.Філософські погляди К.Маркса, їх вплив на світову філософію та соціальну практику.
- 14.Некласична філософія ХІХ ст.
- 15.Некласична філософія ХХ ст.
- 16.Філософській постмодернізм.
- 17.Розвиток філософської думки в Україні.
- 18.Філософія Г.Сковороди.
- 19.Пізнання як філософська проблема. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
- 20.Діалектика як філософська концепція розвитку.
- 21.Філософській аналіз суспільства.
- 22.Основні сфери суспільного життя та їх особливості.
- 23.Суспільство і природа: взаємодія, суперечності, перспективи.
- 24.Екологічні проблеми сучасності.
- 25.Географічне середовище як чинник суспільного розвитку.
- 26.Народонаселення як передумова та суб'єкт історичного процесу.
- 27.Матеріальне виробництво як основа суспільного розвитку.
- 28.Духовна сфера життя суспільства.
- 29.Соціальна структура та її різновиди.
- 30.Політика як соціальне явище, її специфіка та роль у суспільному житті.
- 31.Держава: походження, сутність, функції.
- 32.Проблема походження людини. Основні концепції антропогенезу.
- 33.Людина як предмет філософського аналізу. Сутність людини.
- 34.Свідомість, мислення, мова. Роль мови у розвитку суспільства та людської культури.
- 35.Тілесні, душевні та духовні засади особистості.

36. Людина як індивід, індивідуальність, особистість.
37. Свобода і відповідальність людини у сучасному світі.
38. Основоположні феномени людського буття: любов, творчість, щастя, віра, праця, гра.
39. Тема життя і смерті у філософії.
40. Сенс життя людини і людства.
41. Цінності як ядро духовного світу людини. Типи цінностей.
42. Проблемне поле філософії історії.
43. Формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
44. Цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
45. Смысл та спрямованість історичного процесу.
46. Суспільний прогрес та його критерії.
47. Людина як суб'єкт історичного процесу. Народ та особистість в історії.
48. Особливості інформаційного суспільства.
49. Багатозначність феномену культури. Культура як спосіб буття людини.
50. Суперечності розвитку культури в сучасному суспільстві.
51. Типологія культур. Культура і цивілізація.
52. Філософія і наука. Генезис науки та основні етапи її розвитку.
53. Наука і техніка як соціокультурні феномени.
54. Місце науки в життєдіяльності суспільств.
55. Особливості сучасної науки.
56. Сучасна НТР, її вплив на розвиток суспільства та людини.
57. Глобальні проблеми людства: зміст, причини виникнення, шляхи подолання.
58. Соціальне передбачення і моделювання майбутнього.
59. Процеси глобалізації в сучасному світі.
60. Криза сучасної цивілізації та шляхи виходу з неї.
61. Метафізика – це:
- a) стародавня фізика;
  - b) муза філософії;
  - c) наука про природу;
  - d) вчення про надчуттєвий світ.
62. Основна проблематика конфуціанства:
- a) космологічна;
  - b) містична;
  - c) художня;
  - d) етична і політична;
  - e) гносеологічна.
63. Що означає поняття “карма” в староіндійській філософії?
- a) космічний закон причинно-наслідкового зв'язку, який лежить в основі реінкарнації;
  - b) обряд посвячення у вищий жрецький сан;
  - c) досягнення нірвани;
  - d) переселення (переродження) душі.

64. Природний шлях речей в старокитайській філософії називається:

- a) інь;
- b) ян;
- c) жень;
- d) дао.

65. Хто з античних філософів принципово не записував свої думки і не залишив після себе жодного твору?

- a) Платон;
- b) Піфагор;
- c) Сократ;
- d) Аристотель;
- e) Діоген.

66. На думку якого мислителя, світ складається з неподільних частинок і порожнечі?

- a) Піфагора;
- b) Геракліта;
- c) Демокріта;
- d) Парменіда.

67. Серед основних шкіл філософії еллінізму не було:

- a) кіничної;
- b) неоплатонічної;
- c) схоластичної;
- d) стоїчної;
- e) епікурейської;
- f) скептичної.

68. Світогляд – це:

- a) світовідчуття;
- b) практичний досвід людини;
- c) сукупність поглядів, оцінок, норм і установок людини по відношенню до світу;
- d) знання про світ?

69. Виділіть основну рису античної філософії:

- a) теоцентризм;
- b) космоцентризм;
- c) антропоцентризм;
- d) монізм.

70. Кому з середньовічних філософів належить заслуга створення п'яти класичних доказів буття Бога?

- a) Аврелію Августину;
- b) Ансельму Кентерберійському;
- c) Томі Аквінському;
- d) П'єру Абеляру.

71. Кому належить вислів: “Вірую, тому що абсурдно”:

- a) Аристотелю;
- b) Григорію Богослову;
- c) Августину Блаженному;
- d) Квінту Тертулліану.

72. Християнська ідея креаціонізму – це:

- a) релігійно-філософське розуміння, згідно з яким Бог, створивши світ, надалі не втручається в закономірний хід розвитку цього світу;
- b) уявлення про створення Богом світу з нічого;
- c) визнання Бога як джерела буття і зміни всіх речей, такого, що керує цим світом, але відрізняється від світу;
- d) ототожнення Бога зі світом.

73. Вкажіть основні підходи до проблеми походження людини:

- a) природно-еволюційний;
- b) феноменологічний;
- c) креаціоністський;
- d) уфологічний..

74. Ідея пантеїзму – це:

- a) релігійно-філософське розуміння, згідно з яким Бог, створивши світ, надалі не втручається в закономірний хід розвитку цього світу;
- b) ототожнення Бога із світом;
- c) визнання Бога як джерела буття і зміни всіх речей, сили, яка керує цим світом, але відрізняється від нього;
- d) уявлення про створення Богом світу з нічого.

75. Із даного списку виділіть характерну рису філософської творчості К.Маркса:

- a) панлогізм;
- b) соціоцентризм;
- c) пантеїзм;
- d) деїзм.

76. Виділіть основне твердження емпіризму:

- a) світ у принципі непізнаваний;
- b) все знання людини ґрунтується на вірі;
- c) розум грає визначальну роль у пізнанні;
- d) пізнання дійсності повинно спиратися на досвід;
- e) джерелом дійсного знання є містичне осяяння.

77. Хто з даних мислителів не належить до напряму раціоналізму у філософії?

- a) Р.Декарт;
- b) Дж.Локк;
- c) Б.Спіноза;

d) Г.Ляйбніц.

78. Ідея історичного прогресу виникає в період:

- a) Середньовіччя;
- b) Відродження;
- c) Просвітництва;
- d) на рубежі ХІХ-ХХ ст.

79. Назвіть метод, який Ф.Бекон вважав головним у науковому пізнанні:

- a) синтез;
- b) експеримент;
- c) аналіз;
- d) дедукція.

80. “Війна всіх проти всіх” і “Людина людині - вовк”. Кому належать ці тези?

- a) Р.Декарту;
- b) Дж.Локку;
- c) Т.Гоббсу;
- d) І.Канту.

81. Не був представником емпіризму ХVІІ століття:

- a) Д.Юм;
- b) Дж.Локк;
- c) Ф.Бекон;
- d) Г.Ляйбніц;
- e) Дж.Берклі.

82. Філософське учення Л.Фейєрбаха має назву:

- a) антропологічний матеріалізм;
- b) позитивізм;
- c) панлогізм;
- d) інтуїтивізм.

83. Априорне знання, згідно вчення І.Канта, - це знання:

- a) досвідне;
- b) додосвідне;
- c) раціонально-логічне;
- d) містичне.

84. Ключовим поняттям діалектичного учення є:

- a) свідомість;
- b) практика;
- c) розвиток;
- d) культура.

85. Ідеї екзистенціалізму вперше були виражені:

- a) І.Кантом;
- b) Л.Сенекою;
- c) С.К'єркегором;
- d) О.Контом.

86. Ідея “переоцінки цінностей” європейської культури належить:

- a) З.Фрейдю;
- b) Ф.Ніцше;
- c) Г.Марселю;
- d) Б.Расселу.

87. “Існування людини передусє її сутності” – це ідея:

- a) “філософії життя”;
- b) неопозитивізму;
- c) екзистенціалізму;
- d) неотомізму.

88. Автором праці “Структура наукових революцій” є відомий філософ-позитивіст:

- a) К.Поппер;
- b) Т.Кун;
- c) П.Фейєрабенд;
- d) І.Лакатос.

89. Верифікація – це:

- a) складні метафізичні побудови;
- b) пошук відповідей на вічні питання;
- c) перевірка думок на істинність;
- d) навмисне заплутування думки;
- e) розробка категоріального апарату.

90. Наука як форма суспільної свідомості і соціальний інститут виникла в епоху:

- a) античності;
- b) середньовіччя;
- c) Відродження;
- d) Нового часу.

5.4. Зразок «нульового» варіанту іспитового білету

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П. Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Навчальна дисципліна

ФІЛОСОФІЯ

1. Філософія епохи Просвітництва. (15 балів).
2. Типологія культур. Культура і цивілізація. (15 балів).

3. Наука як форма суспільної свідомості і соціальний інститут виникла в епоху:

- a) античності;
- b) середньовіччя;
- c) Відродження;
- d) Нового часу(10 балів)

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

Для спеціальностей 281, 231

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 9 відповідей)	9 x 5 = 45	Протягом семестру
2.	Самостійна робота	15	Протягом семестру
3.	Повідомлення	10	Протягом семестру
4.	Залік	30	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

Для спеціальностей 032, 052,061, 291

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 7 відповідей)	7 x 5 = 35	Протягом семестру
2.	Самостійна робота	15	Протягом семестру
3.	Повідомлення (виступ на занятті)	10	Протягом семестру

4.	Іспит	40	Сесія
	Всього	100	

Для 248 групи

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 7 відповідей)	7 x 5 = 35	Протягом семестру
2.	Самостійна робота	15	Протягом семестру
3.	Повідомлення (виступ на занятті)	10	Протягом семестру
4.	Іспит	40	Сесія
	Всього	100	

Для спеціальності 061 заочної форми навчання (248з гр.)

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 3 відповіді)	3 x 10 б. = 30 б.	Протягом семестру
2.	Підсумкова індивідуальна робота	30	До початку сесії
3.	Іспит	40	Сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів (10 – для заочної форми навчання). Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;

- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Підготовка і виступ з повідомленням.

Критеріями оцінювання повідомлення виступають:

- якісна підготовка матеріалів згідно теми виступу,
- виклад матеріалів зрозумілою для аудиторії мовою,
- самостійні висновки, повнота розкриття теми повідомлення.

Максимальна оцінка – 10 б. (порушення однієї з умов – зменшення оцінки на 2 б.).

Самостійна письмова робота (тема для роботи обирається залежно від успішності студентів у вивченні тих чи інших питань курсу)

Критеріями оцінювання виступають: повна правильна відповідь на кожне питання 5 балів (3x5=15); відповідь повна, але з деякими недоліками 4 бали (3x4=12); відповідь неповна 3 бали (3x3=9).

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні джерела

1. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: Онтологія людини. К., 1995
2. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій . - Львів, 2018.
3. Бичко І.В., Бойченко І.В. , Табачковський В.Г. та ін. Філософія : Підручник. К., 2001

4. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків , 2019.
5. Філософія: Навч. посібник /За ред.І. Надольного. – К., 2015.

7.2. Додаткові джерела

- 1.Лузан А. Вступ до філософії. – К, 2013.
- 2.Симоненко С. Основи філософії. – К., 2019.
- 3.Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. К., 2006.
- 4.Хамітов Н. Історія філософії. – К., 2019.
- 5.Читанка з історії філософії ХХ ст. К., 2016.
- 6.Філософія : навчальний посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, В. П. Розумний ; за ред. І. Ф. Надольного. – К. 2011.

7.3 Інформаційні ресурси

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>